Bijlage 1: JAARVERSLAG 2008 DNPP

Inleiding

Evenals het voorgaande jaar verliep het jaar 2008 voor het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen (DNPP) van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) tamelijk rustig. Dit had vooral te maken met de toestand van de Nederlandse politiek: in 2008 waren er geen verkiezingen noch crisissituaties. Verschillende bijzondere, door het DNPP uitgevoerde projecten zorgden echter wel voor veel activiteit. Deels gefinancierd door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is het DNPP in de herfst van 2007 begonnen met het opzetten van een *online*-databank betreffende de Nederlandse politieke partijen. In 2008 werd hieraan volop verder gewerkt. Daarnaast startte het Documentatiecentrum enkele projecten die werden gesubsidieerd door het Montesquieu Instituut, waarin het DNPP participeert. Ten slotte verscheen in oktober de monografie over de Christelijk-Historische Unie (CHU), waartoe het DNPP in 2004 mede de aanzet had gegeven.

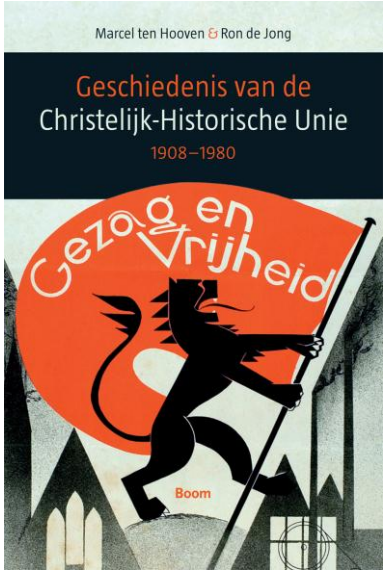

Op 24 mei overleed prof.dr. I. Lipschits. In 1973 richtte hij aan de RUG het Studie- en Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen op. Het instituut werd in 1978 omgevormd tot documentatiecentrum, waarbij het zijn onderzoekstaak verloor. Lipschits was tot 1981 directeur van het DNPP, waarna hij werd opgevolgd door R.A. Koole (tegenwoordig hoogleraar Nederlandse politiek aan de Universiteit Leiden). Van 1981 tot 1990 maakte Lipschits deel uit van het Wetenschappelijk Adviescollege van het Documentatiecentrum. Het DNPP is aan Lipschits veel dank verschuldigd voor zijn grote inzet in al de jaren dat hij in deze functies aan het centrum verbonden was. Een ‘in memoriam’ van de hand van DNPP-medewerker dr. A.P.M. Lucardie, die in 1979 door Lipschits zelf was aangesteld, verscheen in de *UK*, het weekblad van de RUG, van 5 juni.

Wetenschappelijk Adviescollege ten behoeve van het DNPP

Conform de ‘regeling DNPP’ werd in 1980 het Wetenschappelijk Adviescollege ten behoeve van het DNPP ingesteld. Op 1 januari 2008 bestond het Adviescollege uit de volgende leden:

- dr. J.M. van Boetzelaer (voorzitter), op voordracht van de Bibliothecaris;
- prof.dr. D.F.J. Bosscher, hoogleraar Eigentijdse Geschiedenis, op voordracht van de Faculteit der Letteren;
- prof.mr. D.J. Elzinga, hoogleraar Staatsrecht, op voordracht van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid;

- drs. E. de Jonge, algemeen directeur Groninger Archieven, op voordracht van de Bibliothecaris;
- prof.dr. F.N. Stokman, hoogleraar Methoden en Technieken van Sociaal-Wetenschappelijk Onderzoek, op voordracht van de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen;
- dr. A.C. Klugkist, Bibliothecaris, adviserend lid.

Het Wetenschappelijk Adviescollege kwam in het verslagjaar op 22 augustus bijeen. Na het openen van de vergadering werd kort stilgestaan bij het overlijden van prof. Lipschits. Op de agenda van het Adviescollege stond onder meer de notitie 'Het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen: naar een kennis- en informatiecentrum?', waarop hieronder nader wordt ingegaan.

Personeelsformatie

Op 1 januari 2008 was de staf van het DNPP als volgt samengesteld:
drs. B.H. de Boer – documentalist (0,6 fte)
mevr. C. Karimi Fard – secretaresse (1,0 fte), tot 1 oktober
dr. A.P.M. Lucardie – wetenschappelijk medewerker (0,5 fte)
mevr. D. van Rheenen – documentaliste (0,4 fte)
dr. G. Voerman – directeur (1,0 fte)
Op 1 oktober beëindigde mevr. Karimi Fard haar dienstverband. Sinds 16 juli 2002 was zij als secretaresse/webmaster op het DNPP werkzaam geweest. Op 19 september werd van haar afscheid genomen, met een bezoek aan museum Belvédère in Heerenveen.
In het kader van het door het ministerie van BZK gefinancierde project dat het opzetten van een databank betreffende de Nederlandse politieke partijen behelst, was drs. E. Dijk op 1 november 2007 tijdelijk in dienst getreden, tot 1 december 2008. Zijn aanstelling van 0,2 fte werd van 1 september tot 1 november tijdelijk uitgebreid tot 0,4 fte. Ten behoeve van hetzelfde project waren van 1 november 2007 tot 15 augustus 2008 mevr. L. van den Krommenacker (0,4 fte) en van 16 november 2007 tot 16 juli 2008 mevr. drs. N. van de Walle (tot 1 februari 0,4 fte en daarna 0,8 fte) op het DNPP werkzaam. Van 17 september tot 1 december vervulde laatstgenoemde gedeeltelijk de vacature die op het DNPP-secretariaat was ontstaan met het vertrek van mevr. Karimi Fard (0,3 fte). Vanaf 1 december werkte mevr. Van de Walle mee aan het boek over de Europese verkiezingsaffiches, een project dat werd gesubsidieerd door het Montesquieu Instituut (0,5 fte). Met ingang van 1 september trad mevr. N. Postma tijdelijk in dienst als medewerker aan het databank-project (0,6 fte).
De aanstelling van mevr. M. Daniel in het kader van de leerwerkplekken-regeling van de RUG (0,8 fte) liep op 1 september af, maar werd met een periode van twaalf maanden verlengd. Zij ondersteunde in de eerste plaats het secretariaat. Op 1 november begon A.A. Spijkstra, bibliotheek-technisch medewerker van de Rechtenfaculteit, zijn werkzaamheden in het kader van een interne RUG-stageplaats (0,8 fte). Tot 1 mei 2009 zou hij vooral de website van het DNPP bijhouden en secretariële werkzaamheden uitvoeren.
Evenals in vorige jaren werd in 2008 de staf van het DNPP bijgestaan door de vrijwilligers drs. G.B. Auping, drs. J. Hippe en drs. R.F. van Wijk. Zij hielden zich voornamelijk bezig met het inventariseren van aanvullingen op de archieven van D66 en de VVD, en met de ontsluiting van publicaties ten behoeve van de catalogus van het DNPP.

Herstructurering DNPP

De taken van het DNPP behelzen formeel het systematisch verzamelen en toegankelijk maken van documentatiemateriaal van en over Nederlandse politieke partijen; het bieden van (wetenschappelijke) informatie over deze partijen; en het initiëren, stimuleren, ondersteunen en begeleiden van wetenschappelijk onderzoek naar Nederlandse politieke partijen. Vanaf het einde van de jaren negentig heeft het DNPP zich evenwel steeds meer ontwikkeld in de richting van een kennis- en informatiecentrum betreffende de Nederlandse politiek en politieke partijen. Van invloed hierop waren de volgende ontwikkelingen:

- veranderende vraag naar (wetenschappelijke) informatie. Hierin is voorzien door het aanbieden van relevante, thema-gewijze informatie op de DNPP-site (www.dnpp.nl), naast de meer indirecte informatievoorziening via de catalogus;
- toegenomen externe financiering van onderzoeksprojecten, niet alleen in opdracht (vooral van het ministerie van BZK), maar ook op basis van door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) gehonoreerde subsidieaanvragen en als gevolg van de participatie binnen het Montesquieu Instituut (zie hieronder). Deze trend heeft de uitbouw van het door het DNPP uitgevoerde wetenschappelijk onderzoek bevorderd;
- voortgaande digitalisering van informatiebestanden. Dit heeft geleid tot een aanpassing van de interne werkwijze, waarbij de tijd die wordt bespaard bij de uitvoering van de traditionele werkzaamheden wordt aangewend voor de verbreding en verdieping van de online ‘directe’ informatievoorziening.

Tegen deze achtergrond won geleidelijk aan de gedachte veld om de formele doelstellingen van het DNPP meer in overeenstemming te brengen met de veranderde praktijk. Op 22 augustus boog het Wetenschappelijk Adviescollege (WAC) zich over een door Voerman opgestelde notitie van die strekking. Hierin stelde hij voor dat het DNPP formeel omgevormd zou worden tot een kennis- en informatiecentrum; dat de documentatie- en archiefcollecties van het DNPP de basis zouden blijven vormen voor de onderzoeks- en informatiefunctie (met als implicatie dat het centrum organisatorisch deel zou blijven uitmaken van de Universiteitsbibliotheek en aldaar gehuisvest zou blijven); en dat teneinde de onderzoeksfunctie van het DNPP verder te optimaliseren en te bestendigen, de directeur van het centrum tevens als hoogleraar zou worden aangesteld. Het WAC schaarde zich achter deze voorstellen en besloot deze met een positieve aanbeveling aan het College van Bestuur (CvB) voor te leggen. Op 18 december had een delegatie van het WAC een gesprek met rector magnificus prof.dr. F. Zwarts, waarna begin 2009 de plannen in het CvB zouden worden besproken.

Dienstverlening

Zoals gebruikelijk legde de dienstverlening een groot beslag op de arbeidstijd. In 2008 bedroeg het aantal bezoekers zo’n 900. Het aantal verzoeken per brief, telefoon of email lag iets hoger, op bijna 1.000. Ook dit jaar waren het vooral masterstudenten van verschillende disciplines (geschiedenis, politicologie, sociologie) die een beroep op het DNPP deden. Daarnaast meldden zich AIO’s en andere (soms uit het buitenland afkomstige) wetenschappers, journalisten en HBO-studenten.

In het verslagjaar werden Lucardie en Voerman regelmatig door de media benaderd, soms ook uit het buitenland. Naast het verstrekken van informatie werd ook commentaar gegeven op politieke gebeurtenissen. Verder ondersteunde het Documentatiecentrum ook onderwijsactiviteiten van verschillende aard (zie onder 'Relaties met instellingen en het onderwijsveld').

Documentatie

De tweede belangrijke taak van het DNPP, naast en als voorwaarde voor de dienstverlening, bestaat uit documentatieactiviteiten. Voor een uitgebreid en geactualiseerd overzicht van de op het Centrum aanwezige periodieken en overige collecties wordt verwezen naar de website van het DNPP (www.dnpp.nl). Hieronder volgt een globale aanduiding.
In 2008 werden op het DNPP de volgende collecties (waarvan de eerste vier toegankelijk zijn via de geautomatiseerde catalogus) bijgehouden en uitgebreid:
1. *boeken*. Deze collectie bevat vooral historische en politicologische literatuur betreffende politieke partijen, alsmede (auto-)biografieën van politici. Het aantal boeken bedroeg eind 2008 circa 4.200.
2. *brochures*. Deze verzameling bestaat grotendeels uit door politieke partijen of verwante organisaties uitgegeven brochures, nota's en rapporten. Deze publicaties worden systematisch aangeschaft. Eind 2008 waren ongeveer 6.700 brochures gecatalogiseerd.
3. *knipsels*. Op het DNPP is een uitgebreide collectie krantenknipsels aanwezig over partijpolitieke ontwikkelingen in Nederland, met het accent op de activiteiten van de partijen buiten het parlement. Deze knipselverzameling gaat terug tot het begin van de jaren zeventig. In 2008 werden zes dagbladen geknipt: het *Dagblad van het Noorden* (voorheen *Nieuwsblad van het Noorden*), *NRC Handelsblad*, *Trouw*, *de Volkskrant*, *Nederlands Dagblad* en *Reformatorisch Dagblad*.
4. *opinie- en partijbladen*. Het DNPP bezit een uitgebreide collectie opiniebladen (die teruggaat tot 1973) en partijbladen. Bij deze laatste categorie wordt gestreefd naar volledigheid.
5. *affiches*. Aan het einde van 2008 telde de affichecollectie ongeveer 2.600 verschillende exemplaren, die op de website van het DNPP te zien zijn. Tegen betaling worden scans van de affiches voor illustratiedoeleinden ter beschikking gesteld, hetgeen regelmatig voorkomt. Ook worden zo nu en dan affiches uitgeleend voor tentoonstellingen, zoals in het verslagjaar ten behoeve van de tentoonstelling 'Politiek en Protest – Groningen 1960-1975' in het Grafisch Museum in Groningen. In 2008 werd ook meegewerkt aan de zogeheten 'photogallery' van het project 'Politiek en visuele communicatie' van Design Den Haag, waarin afbeeldingen van honderden politieke affiches uit Nederland en Duitsland bijeen werden gebracht.
6. *geluidsarchief*. Naast interviews met prominente partijpolitici (veelal gehouden in het kader van een specifiek onderzoek) bevat deze collectie vooral integrale geluidsopnames van belangrijk geachte partijbijeenkomsten zoals congressen en partijraden. Sinds 2000 wordt deze collectie echter nauwelijks meer aangevuld. Eind 2008 telde het geluidsarchief ruim 350 geluidsbanden en ongeveer 400 cassettes.
7. *archieven*. Het DNPP ontvangt regelmatig (supplementen op de) archieven van partijen (zoals van de VVD en D66) en particulieren. Voor een actueel overzicht van de archieven die het DNPP in beheer heeft, wordt hier verwezen naar de website

(www.dnpp.nl). Hier zijn ook van de meeste archieven de plaatsingslijsten te vinden. Verder zij nog vermeld dat met uitzondering van de collecties waarvan de plaatsingslijst nog in voorbereiding is, al deze archieven voor onderzoek beschikbaar zijn. In verband met de beperkende voorwaarden die soms door de archiefhouder aan de raadpleging van een archief zijn gesteld, dienen bezoekers hierover van tevoren met het DNPP contact op te nemen. Het is in alle gevallen noodzakelijk schriftelijke toestemming voor raadpleging te verkrijgen van het Hoofd van het DNPP.
8. *websites*. Sinds 2001 archiveert het DNPP regelmatig de websites van de politieke partijen, hun nevenorganisaties en hun kandidaten – eind 2008 in totaal 630 verschillende sites (zie de speciale website: www.archipol.nl). Voor raadpleging van deze collectie is toestemming nodig: een wachtwoord en *username* kan via de archipol-site worden aangevraagd.
9. *overig*. Zonder uitputtend te zijn, worden hier nog de volgende collecties genoemd:
- statuten, reglementen, jaarverslagen, verkiezings- en beginselprogramma's;
- congresstukken (van congressen, algemene ledenvergaderingen of partijraden);
- elektronische publicaties (beginsel- en verkiezingsprogramma's, artikelen uit de Jaarboeken van het DNPP), raadpleegbaar op de website van het DNPP.

In 2008 ontving het DNPP opnieuw enkele schenkingen van archieven. In maart deponeerden mevr. H.M. Nijpels-Hezemans en E. van den Berg archivalia betreffende de politieke partijen Algemeen Ouderenverbond (AOV) en Senioren 2000 uit de jaren 1994-1998 op het Documentatiecentrum. In april bracht R.E.F.M. Nijhof, onder meer secretaris van en Tweede-Kamerlid voor DS'70, zijn persoonlijke archief met betrekking tot deze partij over naar het DNPP. Daarnaast werd van VPRO-journalist G. Leenders documentatiemateriaal ontvangen aangaande de Boerenpartij, dat hij had verkregen bij de research ten behoeve van enkele radio-uitzendingen over deze partij. Na het overlijden van prof. Lipschits ontving het DNPP uit zijn bibliotheek een collectie boeken over Nederlandse politiek.

Automatisering en internet

De catalogus van het DNPP is te raadplegen op de website www.dnpp.nl. Op deze site wordt tevens in toenemende mate organisatorische en documentaire informatie aangeboden over de Nederlandse politieke partijen – zoals overzichten van de ledentallen van de partijen, en hun verkiezings- en beginselprogramma's.
Per 31 december 2008 telde de geautomatiseerde catalogus van het DNPP ongeveer 119.000 titels van boeken, brochures en artikelen uit partijbladen, opiniebladen, wetenschappelijke tijdschriften en dagbladen. Deze titels zijn ook te vinden in PiCarta (picarta.pica.nl).
In november verwierf het DNPP in het kader van de subsidieregeling 'Digitaliseren met beleid' van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een startsubsidie die was bedoeld om een uitgebreide en gedetailleerde subsidie-aanvraag op te stellen ten behoeve van de modernisering van de website van het Documentatiecentrum en van aanpassingen van de software voor het archiveren van websites (van politieke partijen). Deze aanvraag dient in 2009 te worden ingediend.

Onderzoek en publicaties

Behalve documentatie en dienstverlening heeft het DNPP ook tot taak wetenschappelijk onderzoek naar Nederlandse politieke partijen waar mogelijk te stimuleren, te ondersteunen en te begeleiden. Om deze taken naar behoren te kunnen vervullen, zijn goede contacten met het onderzoeksveld van belang. In 2008 werden verschillende onderzoeksprojecten door het DNPP ondersteund of uitgevoerd:

- Partijgeschiedenis Christelijk-Historische Unie (CHU); onderzoeksproject gefinancierd door het Ubbo Emmius Fonds van de RUG (afgerond).
- Online-databank en handboek Nederlandse politieke partijen; in opdracht van het ministerie van BZK.
- 'Zestig jaar VVD'. Onderzoek naar de geschiedenis van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (1948-2008), in samenwerking met dr. P.G.C. van Schie (Prof.mr. B.M. Teldersstichting, het wetenschappelijk bureau ten behoeve van de VVD) (afgerond).
- Monografie opstelling Nederlandse politieke partijen ten aanzien van de Europese integratie; uitgevoerd in samenwerking met het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis (CPG; Radboud Universiteit Nijmegen) en gefinancierd door het Montesquieu Instituut en het Europafonds van het ministerie van Buitenlandse Zaken.
- Onderzoek relatie Nederlandse partijen en de Europese partijverbanden, mede gefinancierd door het Montesquieu Instituut.
- Monografie campagnes voor de Europese verkiezingen (1979-2009), mede gefinancierd door het Montesquieu Instituut.
- Bundel 'De Nederlandse eurocommissarissen', mede gefinancierd door het Montesquieu Instituut.
- 'Websites van politieke partijen en de veranderingen van verkiezingscampagnes en partijorganisaties'. Onderzoek naar de digitale verkiezingscampagne van 2006, in samenwerking met dr. M. Boogers; gefinancierd door NWO (afgerond).
- Onderzoeksproject 'Decline in Political Party Memberschip', uitgevoerd in samenwerking met dr. W.H. van Schuur (vakgroep Sociologie van de RUG) en prof.dr. R.A. Koole (departement Politieke Wetenschappen van de Universiteit Leiden).

Naast de hierboven vermelde ondersteuning en uitvoering van onderzoeksprojecten hebben individuele medewerkers van het DNPP deelgenomen aan wetenschappelijke bijeenkomsten (zie onder 'lezingen, congres- en symposiumbijdragen').
In 2008 verzorgden de stafleden van het DNPP de volgende publicaties en papers:

wetenschappelijke publicaties

- André Krouwel en Paul Lucardie, 'Waiting in the Wings. New Parties in the Netherlands', in: *Acta Politica*, 43 (2008), no. 2/3, 278-307.
- Gene Frankland, Paul Lucardie en Benoît Rihoux, red., *Green Parties in Transition. The End of Grass-roots Democracy?*, Farnham: Ashgate, 2008.
- Paul Lucardie en Benoît Rihoux, 'From Amateur-Activist to Professional-Electoral Parties? On the Organizational Transformation of Green Parties in Western

Democracies', in: Frankland, Lucardie en Rihoux, red., *Green Parties in Transition*, 3-16.

- Paul Lucardie en Gerrit Voerman, 'Amateurs and Professional Activists: *De Groenen* and *GroenLinks* in the Netherlands', in: Frankland, Lucardie en Rihoux, red., *Green Parties in Transition*, 157-174.
- Paul Lucardie en Christian Pierre Ghillebaert, 'The short road to power – and the long way back: newly governing parties in the Netherlands', in: Kris Deschouwer, red., *New Parties in Government. In Power for the First Time*, London/New York: Routledge, 2008, 64-84.
- Paul Lucardie, 'The Netherlands: Populism versus Pillarization', in: Daniele Albertazzi en Duncan McDonnell, red., *Twenty-First Century Populism. The Spectre of Western European Democracy*, Basingstoke/ New York: Palgrave Macmillan, 2008, 151-165.
- Paul Lucardie, 'De positie van de VVD in het Nederlandse partijstelsel: invloedrijk maar excentrisch?', in: Patrick van Schie en Gerrit Voerman, red., *Zestig jaar VVD*, Amsterdam: Boom, 2008, 13-26.
- A.P.M. Lucardie, 'Twee in, dertien uit. Electoraal succes en falen van nieuwe partijen in 2006', in: G. Voerman, red., *Jaarboek 2006 Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen*, Groningen: DNPP, 2008, 154-174.

- Patrick van Schie en Gerrit Voerman, red., *Zestig jaar VVD*, Amsterdam: Boom, 2008.
- Gerrit Voerman en Erwin Dijk, '"Van kiesvereniging tot moderne politieke partij". De ontwikkeling van de organisatie en cultuur van de VVD', in: Van Schie en Voerman, red., *Zestig jaar VVD*, 93-135.
- Gerrit Voerman en Marcel Boogers, 'The Netherlands: Digital campaigning in the 2002 and 2003 Parliamentary Elections', in: Stephen Ward, Diana Owen, Richard Davies en David Terras, red., *Making a Difference. A Comparative View of the Role of the Internet in Election Politics*, Lanham/Boulder/New York/etc.: Lexington Books, 2008, 197-215.
- G. Voerman en M. Boogers, 'Het rekruteringsvermogen van de politieke partijen bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2006. Een onderzoeksverslag', in: G. Voerman, red., *Jaarboek 2006 Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen*, Groningen: DNPP, 2008, 175-194.
- Gerrit Voerman, 'The Disappearance of Communism in the Netherlands', in: Uwe Backes en Patrick Moreau, red., *Communist and Post-Communist Parties in Europe*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2008, 15-38.
- Gerrit Voerman, 'Siewerts van Reesema, William Carl', in: *Biografisch Woordenboek van Nederland*, dl. 6, Den Haag: Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, 466-468.

vakpublicaties

- Fleur de Beaufort, Patrick van Schie en Gerrit Voerman, 'De bijdrage van de VVD aan de vormgeving van Nederland. Verworvenheden, tekortkomingen en toekomst', in: Van Schie en Voerman, red., *Zestig jaar VVD*, 165-175.
- Paul Lucardie, 'Het altruïsme van GroenLinks', in: *De Helling*, no. 2 (zomer), 2008, 30-31.
- Paul Lucardie, 'The Netherlands', in: *European Journal of Political Research*, 46 (2007), no. 5/6, 1041-1048.
- Paul Lucardie en Edwin Woerdman, 'Van driestromenland tot draaikolk? Ontwikkelingen in Nederlands partijpolitiek landschap', in: *Maatschappij & Politiek*, 39 (2008), no. 8, 4-7.
- Paul Lucardie, Martine Bredewold, Gerrit Voerman en Nelleke van de Walle, 'Kroniek 2006. Overzicht van de partijpolitieke gebeurtenissen van het jaar 2006', in: G. Voerman, red., *Jaarboek 2006 Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen*, Groningen: DNPP, 2008, 15-104.
- Edwin van Rooyen en Gerrit Voerman, 'Het einde van een tijdperk? De PvdA en het verlangen naar Europese partijvorming', in: Frans Becker, Menno Hurenkamp en Monika Sie Dhian Ho, red., *Het ongemak over Europa. WBS jaarboek 2008*, Amsterdam: Mets & Schilt, Wiardi Beckman Stichting, 2008, 146-164.
- Gerrit Voerman, *De VVD visueel. Liberale affiches in de twintigste eeuw*, Amsterdam: Boom, 2008.
- Gerrit Voerman, 'Communist zonder partij. Gerrit Mannoury (1867-1956)', in: Ronald van Raak en Sjaak van der Velden, red., *Socialisten. Mensen achter de idealen*, Soesterberg: Uitgeverij Aspekt, 2008, 61-67.
- Gerrit Voerman, 'Veranderde omgeving', in: *De Banier*, 87 (2008), 9 (2 mei), 12-13.
- Gerrit Voerman, 'Waarheen gaat de VVD?', in: *Liberaal Reveil*, 49 (2008), 3 (okt.), 146-150.

lezingen, congres- en symposiumbijdragen

- Paul Lucardie, 'Voting advice applications: neither charlatanism nor political science'. Slotwoord op de conferentie 'Voting advice applications: between charlatanism and political science', georganiseerd door de Universiteit van Antwerpen, 16 mei 2008.
- Paul Lucardie, 'Populismus in den Niederlanden und in Deutschland'. Inleiding voor politicologen en neerlandici aan de Universiteit van Oldenburg, 3 juli 2008.
- Paul Lucardie, 'Democracy: an excellent idea? An exercise in political imagination'. Paper gepresenteerd op de conferentie 'What's the Big Deal about Democracy?', georganiseerd door de Universiteit van Brighton, 8-10 september 2008.
- Wijbrandt H. van Schuur, Nynke Postma en Gerrit Voerman, 'How Dutch parties think about their changing membership'. Paper prepared for the International Conference on Party Membership in Europe: 'Explorations into the anthills of party politics', georganiseerd door Cevipol (Centre d'étude de la vie politique), Université Libre de Bruxelles, 30-31 oktober 2008.

- Gerrit Voerman, ‘De archivering van websites van de Nederlandse politieke partijen’. Lezing op het symposium ‘Politicial MashUp’, georganiseerd door de Universiteit van Amsterdam, 19 maart 2008.
- Gerrit Voerman, ‘Weblog and the Personalization of Politics‘. Paper gepresenteerd op de conferentie ‘Politics: Web 2.0’, georganiseerd door de New Political Communication Unit, Royal Holloway, University of London, 17-18 april 2008.
- Gerrit Voerman, ‘Linkspopulismus im Vergleich. Die niederländische Socialistische Partij (SP) und die deutsche Linke’. Lezing gehouden op het Zentrum für Niederlande-Studien van de Westfälische Wilhelms-Universität in Münster, 27 mei 2008.
- Gerrit Voerman, ‘“The politician strikes back”. De weblogs van Nederlandse politici’. Paper gepresenteerd op het Politicologenetmaal in Nijmegen, 29-30 mei 2008.
- Gerrit Voerman, ‘The personalisation of politics in the Netherlands’. Lezing op het congres ‘Repertoires of Democracy: The Transfer of Democratic Practices and Institutions in 20th-Century Europe, georganiseerd door de Radboud Universiteit Nijmegen, 15-17 december 2008.

Relaties met instellingen en het onderwijsveld

De politieke partijen zijn vanzelfsprekend de belangrijkste organisaties waarmee het DNPP contacten onderhoudt. Zoals gebruikelijk ontving het Documentatiecentrum van alle partijen periodieken, brochures, nota’s, rapporten en programma’s. Op hun beurt doen de politieke partijen ook regelmatig een beroep op de collecties van het Documentatiecentrum. In de herfst bezocht Voerman de directeuren van de partijbureaus van de ChristenUnie, GroenLinks en het CDA om onder meer te spreken over het archiveren van de websites van deze partijen en over de voorgenomen publicatie van afzonderlijke bundels met historische en politicologische beschouwingen over deze partijen in 2010, wanneer zij respectievelijk tien, twintig en dertig jaar bestaan.
Voerman onderhield voor het DNPP verder de contacten met onder andere het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis (CPG), het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme (HDC), het Parlementair Documentatiecentrum (PDC), het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG), het Katholiek Documentatiecentrum (KDC) en het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP). In het verslagjaar maakte hij deel uit van de Wetenschappelijke Raad van het CPG. Verder had hij zitting in de wetenschappelijke begeleidingscommissie van het geschiedschrijvingsproject ‘Christelijk-Historische Unie’. Ook was hij secretaris van het bestuur van het Kossmann Instituut.
Op 5 maart nam Voerman deel aan een ‘brainstorm-sessie’ over het thema ‘de politieke partijen in de 21-ste eeuw’, georganiseerd door de gelijknamige ‘kenniskamer’ van het ministerie van BZK. Op 20 mei was hij als extern deskundige aanwezig op een expertmeeting die GroenLinks had belegd naar aanleiding van een evaluatie van de interne verkiezingsprocedures van deze partij. Op 7 augustus hield hij een lezing over de ChristenUnie en de SP tijdens de ‘fractiedagen’ van de Tweede-Kamerfractie van de ChristenUnie. Op 3 november sprak hij op een door het Forum voor Democratische Ontwikkeling (FDO) georganiseerde bijeenkomst over de interne democratie van politieke partijen. Op 21 november wisselde hij van gedachten met een afvaardiging van de Wetenschappelijke

Raad van het Regeringsbeleid (WRR) over de toekomst van het openbaar bestuur. Op 26 november sprak hij samen met enkele andere deskundigen met leden van de door de Tweede Kamer ingestelde commissie 'Parlementaire zelfreflectie'.
In de vorige paragraaf werden reeds enkele contacten op onderzoeksgebied met universitaire instellingen genoemd. Daarnaast gaven medewerkers van het DNPP in 2008 ook (gast-)colleges en lezingen, waarvan enkele hierboven reeds zijn vermeld. In de eerste helft van 2008 verzorgde Voerman samen met drs. J. den Hollander en drs. H. Wedman van de vakgroep Geschiedenis van de RUG het onderzoekscollege Journalistiek: 'Politieke partijen, de media en hun grensverkeer'. Daarnaast gaf hij op 7 maart een gastcollege in de cursus Inleiding Politicologie van de Faculteit Rechtsgeleerdheid van de RUG. Op 3 en 4 december verzorgde hij in het kader van het college Bronnen en Methoden voor geschiedenisstudenten een introductie op het DNPP.
Sinds 2001 is Voerman aangesteld als onbezoldigd universitair docent bij de sectie Eigentijdse Geschiedenis van de Faculteit der Letteren. Uit dien hoofde begeleidt hij studenten bij hun doctoraalscripties.

Montesquieu Instituut

Op 9 mei 2007 werd in Den Haag het 'Montesquieu Instituut. Centrum voor Europese Parlementaire Geschiedenis en Constitutionele Ontwikkeling' opgericht. Hiervan maken naast het DNPP het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis (CPG) van de Radboud Universiteit, het Parlementair Documentatie Centrum (PDC) en de Campus Den Haag van de Universiteit Leiden, en de Capaciteitsgroep Publiekrecht van de Universiteit Maastricht deel uit. Namens het DNPP heeft Voerman zitting in het bestuur. Het Montesquieu Instituut verricht (vergelijkend) onderzoek naar onder meer parlementen en politieke partijen binnen Europa, de relaties tussen nationale parlementen en het Europees Parlement, de organen van de Europese Unie en de Europese partijorganisaties.
Gefinancierd door het Instituut zette het DNPP in het verslagjaar vier projecten op. Samen met het CPG werd vanaf september gewerkt aan een monografie over de opstelling van de Nederlandse politieke partijen in hun verkiezingsprogramma's en in het parlement ten aanzien van de Europese integratie. Een dergelijke studie waarin het gehele naoorlogse Europabeleid van de partijen wordt onderzocht, is niet voorhanden. Voor Groningen nemen dr. J. van der Harst en dr. A.G. Harryvan deel aan dit project, namens het CPG dr. J.W. Brouwer. Het is de bedoeling dat de monografie, waarvoor tevens een substantiële bijdrage van het Europafonds van het ministerie van Buitenlandse Zaken werd verkregen, in september 2010 wordt afgerond.
Het tweede, mede door het Montesquieu Instituut in 2008 gefinancierde project heeft betrekking op een thema dat tot dusverre nog weinig wetenschappelijke belangstelling heeft gewekt: de wisselwerking tussen de Europese partijverbanden en de partijen in de lidstaten. In dit onderzoek, waarmee dr. E. van Rooyen op 1 september is gestart, wordt in de eerste plaats nagegaan hoe de besluitvorming ten aanzien van de kandidaatstelling en de opstelling van de programma's bij Europese verkiezingen van juni 2009 verloopt en in welke mate de Europese partijen op deze terreinen invloed uitoefenen op nationale partijen.
Het derde project betreft een boek over de campagnes voor de Europese verkiezingen in de periode 1979-2009, een eveneens weinig onderzocht onderwerp. Hierin worden de in-

houdelijke standpunten van de politieke partijen in hun verkiezingsprogramma's beschreven en de issues die de campagnes domineerden. Een centrale plaats in het boek is weggelegd voor de verkiezingsaffiches die de partijen in de campagne hebben gebruikt. Voor dit project is mevr. Van de Walle aangesteld; samen met Voerman zal zij het boek schrijven.
Het vierde project ten slottte behelst een bundel met biografieën van de Nederlanders die lid zijn (geweest) van de Europese Commissie en haar voorloper, de Hoge Autoriteit van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS). Het is de bedoeling dat aan de hand van tien levensbeschrijvingen een beeld wordt geschetst van de Europese integratie vanaf het midden van de jaren vijftig. Invalshoek van deze biografische schetsen is de rol die deze personen als eurocommissaris hebben gespeeld in en hun betekenis voor het proces van Europese integratie. De publicatie van de bundel wordt in 2010 voorzien.

Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)

Op 1 en 2 februari organiseerde het DNPP in samenwerking met dr. M. Boogers, verbonden aan de Tilburg School of Politics and Public Administration, het internationale symposium 'The Internet and Political Parties: A Historical and Comparative Perspective'. Onderzoekers uit Frankrijk, Engeland, België, Duitsland en Nederland presenteerden hier papers over de wijze waarop politieke partijen in de afgelopen vijftien jaar gebruik hebben gemaakt van internet. De bijeenkomst werd gefinancierd door NWO.
Op 1 september ging het project 'Decline in Political Party Memberschip' van start. Een maand eerder was een subsidieaanvraag van dr. W.H. van Schuur (vakgroep Sociologie van de RUG), prof.dr. R.A. Koole (departement Politieke Wetenschappen van de Universiteit Leiden) en Voerman in het kader van het kortlopend toegepast onderzoek binnen het NWO-onderzoeksprogramma 'Omstreden Democratie' gehonoreerd. In dit onderzoek staan twee vragen centraal: waarom daalt het ledental van partijen? En kunnen partijen daar iets aan doen? Om hierop een antwoord te krijgen, zullen enerzijds niet-leden, exleden en leden van politieke partijen worden geënquêteerd (via internet), en anderzijds vertegenwoordigers van politieke partijen worden geïnterviewd die zich bezig houden met ledenwerving en -behoud. Het onderzoek dient op 31 augustus 2009 te zijn afgerond. Eind oktober presenteerden Van Schuur en Voerman op een conferentie in Brussel een paper over de wijze waarop de Nederlandse politieke partijen zich de laatste jaren hebben opgesteld tegenover het door de bank genomen aanhoudende ledenverlies (zie hierboven ook onder 'lezingen, congres- en symposiumbijdragen').

Online-databank en handboek Nederlandse politieke partijen

In de herfst van 2007 was het DNPP gestart met het opzetten van een online databank betreffende de Nederlandse politieke partijen, een project dat deels wordt gefinancierd door het ministerie van BZK. In het kader hiervan worden de verkiezings- en beginselprogramma's gescand van de partijen die aan de Tweede-Kamerverkiezingen hebben deelgenomen, en op de DNPP-site geplaatst. Hieraan wordt door het Documentatiecentrum organisatorische informatie van deze partijen (ledentallen, overzichten van de voorzitters en secretarissen en dergelijke) toegevoegd. Het is de bedoeling dat in de toekomst ook de jaarverslagen en congresstukken van de partijen op de DNPP-site te vinden zijn.

Aan de data- en documentenverzameling is een *Handboek Nederlandse politieke partijen* gekoppeld, waarin historische beschrijvingen van alle partijen (met aandacht voor hun historische, ideologische, organisatorische en electorale ontwikkeling) worden opgenomen. Deze lemmata zullen ook op de site van het DNPP worden aangeboden, en later wanneer nodig worden geactualiseerd. De publicatie van het Handboek is voor 2010 voorzien.

Bijzondere activiteiten

Ter versterking van de herkenbaarheid van de onderzoeksfunctie van het DNPP werd in 2007 met Uitgeverij Boom overeengekomen gezamenlijk een serie op te zetten over (aspecten van) de Nederlandse politieke partijen. Als eerste deel in deze reeks verscheen de bundel *Zestig jaar VVD*, geredigeerd door P. van Schie, directeur van de Prof.mr. B.M. Teldersstichting, en Voerman. De beide redacteuren boden het eerste exemplaar aan de voormalig partijvoorzitter mr. F. Korthals Altes en de fungerende partijvoorzitter mr. J. van Zanen aan tijdens het zestigjarig bestaan van de VVD, dat werd gevierd op 26 januari. In *Zestig jaar VVD* werd de geschiedenis van de partij vanuit een aantal invalshoeken onder de loep genomen door onder meer de politicoloog dr. A.P.M. Lucardie, prof.dr. H. te Velde (hoogleraar Vaderlandse Geschiedenis aan de Universiteit Leiden), prof.dr. U. Rosenthal (voorzitter van de Eerste-Kamerfractie van de VVD en hoogleraar Bestuurskunde van de Universiteit Leiden), en historica drs. F.D. de Beaufort, medewerker van de Teldersstichting. Ter gelegenheid van het jubileum verscheen tevens bij Uitgeverij Boom *De VVD visueel. Liberale affiches in de twintigste eeuw*, gefinancierd door het hoofdbestuur van de VVD en geschreven en samengesteld door Voerman, met medewerking van L.H.M. Osterholt, honorair archivaris van de VVD. Het eerste exemplaar van dit boek werd aangeboden aan partijleider M. Rutte.

Op 8 oktober werd het boek *Geschiedenis van de Christelijk-Historische Unie, 1908-1980*, geschreven door M. ten Hooven en dr. R. de Jong, gepresenteerd. Samen met het Ubbo Emmius Fonds van de RUG, dat voor de financiering zorg droeg, heeft het DNPP deze studie mogelijk gemaakt. Het eerste exemplaar werd aangeboden aan minister van Justitie mr.dr. E.M.H. Hirsch Ballin (CDA), tijdens een bijeenkomst in de oude vergaderzaal van de Tweede Kamer, waar werd herdacht dat honderd jaar geleden de CHU was opgericht. De studie beschrijft voor het eerst de geschiedenis van deze partij van hervormde signatuur – een van de fusiepartners in het CDA –, waarbij ook ruime aandacht wordt geschonken aan het relatief nieuwe thema partijcultuur. Ook dit boek verscheen in de serie over de Nederlandse politiek van het DNPP en Uitgeverij Boom.